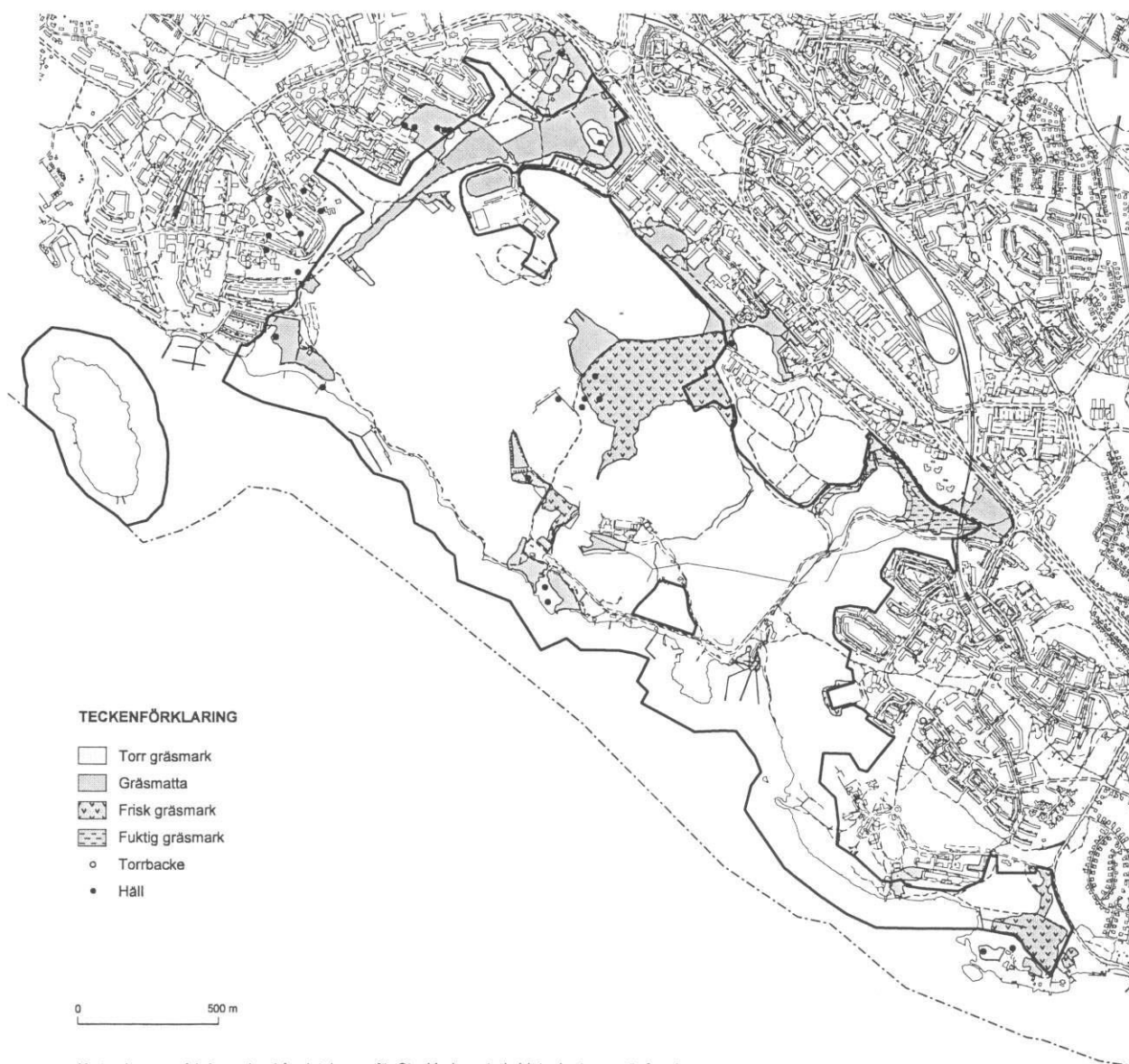

tier där gräset växer snabbt eller vid återskapandet av en ängsmark kan man bli tvungen att slå gräset ytterligare en gång. Om det är möjligt skall man låta klippet ligga kvar ett par dagar efter slåttern, för att låta växterna fröa av sig. Därefter är det mycket viktigt att gräset förs bort. Låter man det ligga kvar fungerar det som gödsling av marken. Det gynnar gräs och högrörter, vilka på sikt konkurrerar ut ängsörterna.

Skötsel av gammal tomtmark

För att husgrunder och andra kulturminnen av mindre storlek skall synas i vegetationen bör de friläggas

gas från högrörtsflora och uppväxande träd. Genom årlig slåtter kommer föremålen till sin rätt i en naturlig kulturmiljö. För att få bort icke önskvärd vegetation som till exempel brännässlor och älggräs är det bra att använda röjsnöre som sliter av vegetationen och därför tröttar ut den fortare än skärande redskap. På gammal tomtmark kan det finnas trädgårdsbuskar som rosor, syren och bärbuskar, vilka under årens lopp vuxit ut till stora snåriga buskage, som runt vattenkällan ovan Kanaans café. Då större naturliga buskage är ovanliga i tätortsnära skogsmarker är det viktigt att spara dem åt djurlivet. Många fågelarter nyttjar buskagen som boplats och skydd.

Kartan bygger på information från databasen för Stockholms stads biotopkarta som är framtagen av Naturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet (Siv Runborg, Tina Ekström och projektansvarig Leif Wastenson) i samarbete med Stadsbyggnadskontoret och Miljöförvaltningen. Metoden för karteringen är utvecklad av Katarina Löfvenhaft och Margareta Ihse.

HALVÖPPEN MARK

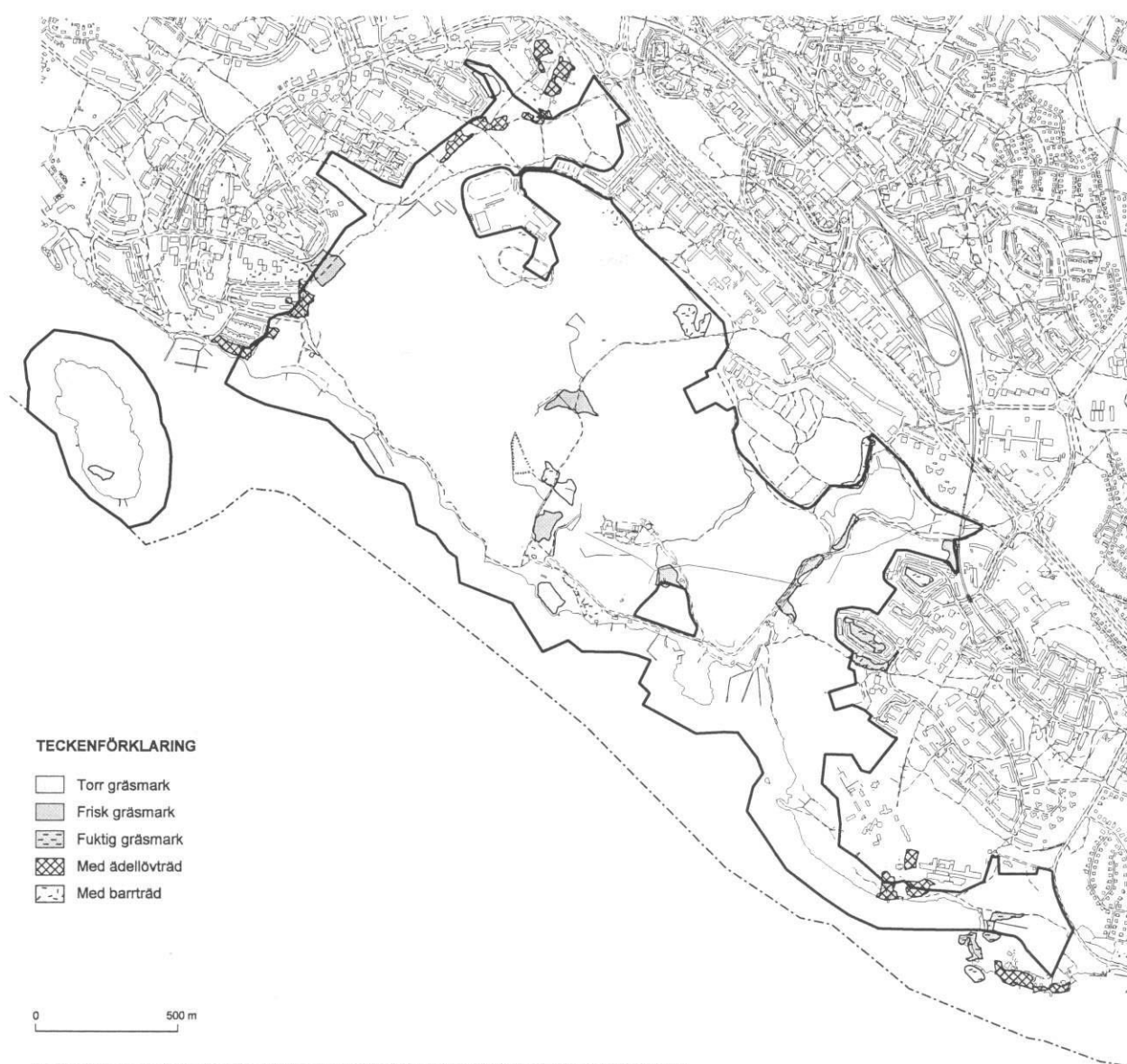
Värden

Den halvöppna marken består av skogsbryn och igenväxande före detta åker- och ängsmark. Den utgör en övergångszon mellan den öppna marken och skogsmarken. Här möts djur och växter från de två markslagen, vilket gör att den kan vara mycket artrik. De flerskiktade brynen med välutvecklat buskskikt av slån, ros eller krikon som man finner i naturreservatet är en produkt av många års hävd och hyser genom sin kontinuitet från mark till trädskikt en stor artrikedom.

I brynens täta buskage trivs småfåglar som gulsparv och törnskata. Här får de skydd och kan sam-

tidigt finna gott om föda. De bärande buskarna som slån, nypon, hagtorn och fågelbär har näringsrika bär och läcker nektar vilket lockar till sig en mängd fåglar och insekter. I gläntorna blommar ängsblommor som blålocka, backskärvfrö och åkervädd. De utgör en viktig fristad för ängens arter. I skymningen kan man få se skogens vilt komma fram i gläntorna där de kan finna saftigt gräs och samtidigt få skydd.

De halvöppna markerna har ofta inslag av ädellöv som ek och ask, till vilka en mängd sällsynta arter av den lägre faunan t.ex. fjärilar och vedlevande skalbaggar är knutna. Asp är ett pionjärträd som kan bilda täta bestånd i ljusa lägen. Ibland kan uppslaget vara av sådan omfattning att gallring är nödvändig, men man bör tänka på att aspen är ett mycket vär-

Kartan bygger på information från databasen för Stockholms stads biotopkarta som är framtagen av Naturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet (Siv Runborg, Tina Ekström och projektansvarig Leif Wastenson) i samarbete med Stadsbyggnadskontoret och Miljöförvaltningen. Metoden för karteringen är utvecklad av Katarina Löfvenhaft och Margareta Ihse.

defullt träd. Gamla aspar har mjukt virke och är eftertraktade boträd för hålbbyggande fåglar. När trädet dött uppstår en god livsmiljö för specifika lavar och vedinsekter.

Mål för skötseln

- Skogsbrynen skall bestå av omväxlande täta och glesa partier.
- Vålutvecklade buskskikt skall eftersträvas och hållas fria från sly. Bärande buskar och ädellövträd skall gynnas och utvalda träd friställas.
- De igenväxande ängsmarkerna skall röjas av och skötas med slåtter.
- Där igenväxningen gått för långt får området utvecklas till ädellövskog.

Skötselmetoder för den halvöppna marken

Skötsel av före detta ängsmark

Gammal ängsmark som håller på att växa igen, men som har kvar en del av ängsfloran bör röjas av för att på nytt skötas med slåtter. Ett exempel på en sådan mark är den rektangulära före detta ängen väster om Blackebergs sjukhus norr om parkvägen som går ut till Horns udde och sedan vidare till Kvarnviiken.

Ett exempel på en före detta äng som har växt igen för mycket och där ängsfloran konkurrerats ut av skogsväxter ligger strax nordöst om den vid Horns udde. Här tillåts marken utvecklas till ädellövskog.

Skötsel av buskage

Slån, nyponbuskar och andra buskar i brynets framkant behöver mycket ljus för att trivas. Skuggas buskagen av uppväxande träd tynar de sakta bort. Det är därför viktigt att röja bort sly som skjuter upp. Även stora träd som breder ut sitt grenverk och skapar skugga kan behöva tas ned ifall buskarna hotas.

Att skapa ett buskskikt

Man kan skapa en trappstegsformad brynform där alla vegetationsskikten är representerade genom att kapa de främsta träden. De kommer då att vid återväxten bli flerstammiga och få ett buskliknande växtsätt. Arter som är lämpade för flerstammighet är björk, rönn, hägg och sälg. I stråket ned till Maltesholm pryds brynkanten av stora sälgar, men buskskiktet är dåligt utvecklat. Här kan man kapa ett par av sälgarna så att de blir runda buskar i brynets framkant. För att en flerstammig återväxt skall ske bör man kapa träden på vintern.

Att få ett variationsrikt bryn

Man bör eftersträva bryn med varierande täta och öppna partier. De naturliga gläntorna skall hållas öppna och sly skall röjas bort kontinuerligt. Man kan även öppna upp nya luckor där hela brynkanten är tät idag. I halvtäta partier med fina ädellövträd som t.ex. ek kan man friställa dessa och få en fin ekhagsslant som ger karaktär åt brynet. På så vis gynnar man ekens tillväxt och med detta även livsbetingelserna för de djur som är knutna till eken.

Röjning av asp

Aspen sprider sig inte så lätt genom frö, men har den väl etablerat sig har den desto lättare att sprida sig genom rotskott. Även om asp är ett värdefullt inslag i naturen kan man i en friluftsskog få problem med kraftiga slyuppslag.

För att få bukt med aspelyet bör man utnyttja aspens ljuskrävande egenskaper. Istället för att öppna upp en stor yta bör man låta vissa träd vara kvar, vilka kan växa upp och skugga de mindre plantorna så att de hindras från att växa upp. Detta gör man genom att gallra successivt så att man hela tiden ser till att beståndet har ett slutet krontak. Gallringen skall helst ske på sommaren då det mesta av näringen är koncentrerad i lövmassan. När man har en tät slyskärm måste oftast gallringen ske i minst tre steg. Vid första tillfället tar man ut en större mängd planter, dock sällan mer än hälften.

I bestånd med mer grovstammiga aspar, ca 10-15 cm i diameter, är det mest effektivt att ringbarka stammen innan man avverkar. Genom att skala av ca 15 cm av barken runt om skär man av de livsviktiga näringskanalerna och trädet dör så långsamt att det inte orkar skjuta upp lika mycket rotskott som annars. När trädet har dött efter ca tre år är det dags att såga ned det. Är beståndet stort kan ringbarkningsmetoden vara orealistisk. Man kan i sådana fall nöja sig med att ringsåga träden det vill säga man gör de två snitten runt barken utan att ta bort barken. Man kan upphöra med gallringen när man fått upp ett glest och grovstamigt bestånd eller fortsätta att decimera beståndet vart efter aspens kronor breder ut sig.

Vid all röjning i skogsbryn skall man:

- gynna bärande buskar,
- gynna kulturlandskapets träd som t.ex. oxel, fågelbär, vildapel, getapel,
- spara och gynna ädla lövträd samt friställa lovan- de ekar,
- eftersträva olikåldrighet och låta vissa träd bli riktigt gamla,
- röja bort sly som växer in i slån- och rosbuskage.

Referenser

- Aldentun, Y., Drakenberg, B. & Lindhe, A. 1991. Naturhänsyn i skogen. Forskningsstiftelsen, Skogsarbeten, Falköping.
- Almgren, G. 1990. Lövskog, björk, asp och al i skogsbruk och naturvård. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Borup, M. & Gyllang, C. 1992. Naturmark i bostadsområde. Svenska Bostäder.
- Drakenberg, B., Ehnström, B.A., Liljelund, L-E. & Österberg, K. 1991. Lövskogens naturvärden. SNV Rapport 3946, Naturvårdsverket.
- Ekstam, U., Aronsson, M. & Forshed, N. 1988. Ängar. Skötsel av naturtyper. Naturvårdsverket, LTS förlag.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 1992. Om hävden upphör. Skötsel av naturtyper. Naturvårdsverket, Värnamo.
- Ehnström, B. & Waldén, H.W. 1986. Den lägre faunan. Faunavård i skogsbruket. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Florgård, C. 1990. Biotoper i tätort – skydd, vård och utveckling.
- Fritid Stockholm. 1989. Alternativ skötsel av gräsytor. Fritid Stockholm, Park- och naturvårdsavdelningen.
- Fritid Stockholm. 1981. Naturinventering av Stockholms friytor.
- Gerell, R. 1982. Faunavård i stadsmiljö. SNV Rapport PM 1622. Naturvårdsverket.
- Grahn, P. 1991. Om parkers betydelse. Stad & Land nr 93. Alnarp.
- Gustavsson, R. & Fransson, L. 1991. Furulundsfuru – en skog i samhällets centrum. Movium Stad & Land nr 91 1991. Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Hultengren, S., Pleijel, H. & Holmer, M. 1997. Ekjättar – historia, naturvärden och vård. Naturcentrum AB, Uddevalla.
- Inglög, T., Thor, G. & Gustafsson, L. 1984. Floravård i Skogsbruket. Del 2. Artdel. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Lundmark, J-E. 1986. Skogsmarkens ekologi. Del 1 och 2. Ståndortspassat skogsbruk. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Lundqvist, L. 1989. Blädning av granskog. Institutionen för skogsskötsel. Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå.
- Länsstyrelsen, Stockholms län. 1986. Floravård i skogsbruket – Stockholms län.
- Mellström, S. 1991. Sven berättar om djurlivet vid Kvarnviken. Hembygdsnytt, Vällingby Hembygds-gille. Årg. 7, Nr 2.
- Miljöförvaltningen. 1998. ArtArken. Stockholms art-dataarkiv.
- Miljöförvaltningen. 2000. Vattenprogram för Stockholm – sjöar och vattendrag.
- Miller, U. & Hedin, K. 1988. Excavations at Helgö - Kungliga Vitterhets-, Historie- och Antikvitets Akademien. Stockholm. 1–72.
- Möller, H. & Stålhös, G. 1965. Geologiska kartbladet, Stockholm NV SGU Serie Ae.
- Mörtberg, U. 1989. Möjligheter att gynna attraktiv och skyddsvärd fauna i tätortsnära miljö. Lägesrapport jan. 1989. Institutionen för kulturteknik. KTH.
- Naturskolan. 1991. Praktisk naturvård. Kompendium. Naturskolan, Sollentuna.
- Nilsson, H. 1992. Grimsta friluftsområde – förslag till skötselplan. Fritid Stockholm.
- Olinder, I. 1985. Efter nära 60 års bortavaro för Hilma Andersson. DN, Runt stan, 1985–09–12.
- Regionplane- och trafikkontoret. 1996. Grönstrukturen i Stockholmsregionen. 1996:2.
- SkogForsk. 1993. Naturhänsyn i skogen. SkogForsk, Falköping.
- Stadsbyggnadskontoret. 1995. Stockholms ekologiska känslighet. SBK 1995:1. Stockholms stad.

Stadsbyggnadskontoret. 1997. Groddjursinventeringen i Stockholm. Fältrapport. SBK 1997:3. Stockholms stad.

Staf, N. 1966. Spånga sockens historia. Stockholms stadskollegiums Handbokskommitté, 1966:157.

Stockholms stadsmuseum. 2000. Inventering av forn lämningar och gamla trädgårdar i Grimstaskogen.

Studahl, J. 1990. Historia i Västerort, Artikel i tidskriften Ledungen, Nr 1 Årg 16.

Stålhös, G. 1968. Stockholmstraktens berggrund, SGU Serie Ba Nr 24.

Stålhös, G. 1969. Beskrivning till Stockholmstraktens berggrund, SGU Serie Ba Nr 24.

Svedlund, B. 1984. En vandring bland Grimstaskogens bibliska namn. DN, Runt stan, 1984-06-07.

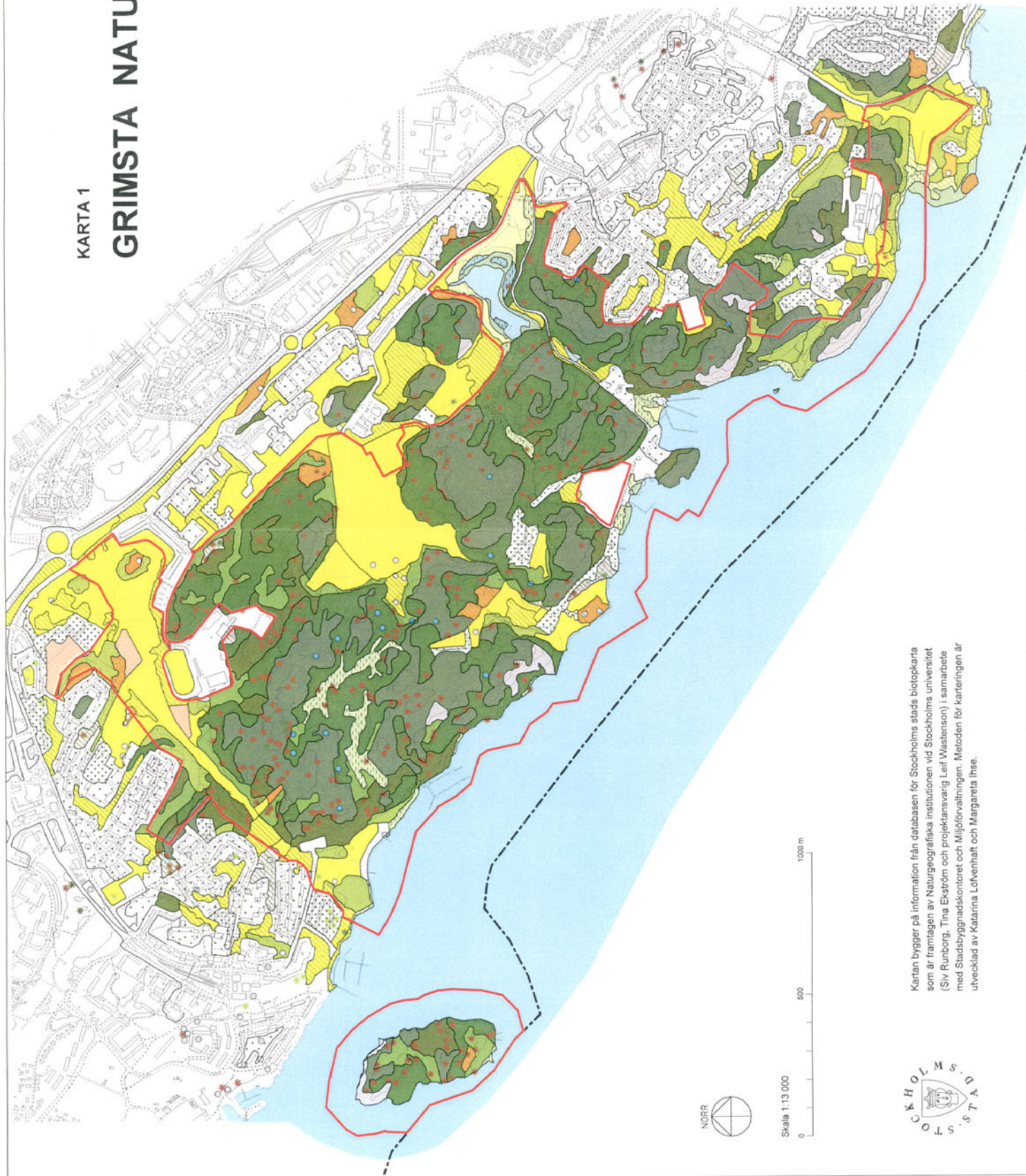
Waldén, H.W. 1955. The land Gastropoda of the vicinity of Stockholm. Ark. Zool. Bd 11, Nr. 7, s. 391-448.

KARTA 1

GRIMSTA NATURRESERVAT

TECKENFÖRKLARING

- naturreservatsgräns
- Bebyggd och hårdgjord mark
- utan vegetation (0-10%)
- med inslag av vegetation (10-30%)
- med stort inslag av vegetation (30-50%)
- Öppen mark
- fuktig gräsmark
- frisk gräsmark
- torr gräsmark
- hallmark
- Halvöppen mark
- inslag av buskar och träd
- (kolonimråde) odlingslotter
- Skog
- adelövskog
- övrig lövskog
- blandskog
- fuktlovskog
- hallmarkstallskog
- övrig barrskog
- Vattenområde
- öppen vattenyta
- öppen våtmark
- vattenområde med vegetation
- Sarskilt värdefulla objekt
- torrbacke
- hall
- våtmark
- solitart breckkronigt adelövträd
- breckkronigt barrträd
- död ved

Kartan bygger på information från databasen för Stockholms stads biotopkartor som är framtagna av Naturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet (Siv Runborg, Tina Ekström och projektsvarig Leif Wastenson) i samarbete med Stadsbyggnadskontoret och Miljöförvaltningen. Metoden för karteringen är utvecklad av Katarina Lövenhult och Margareta Ihse.

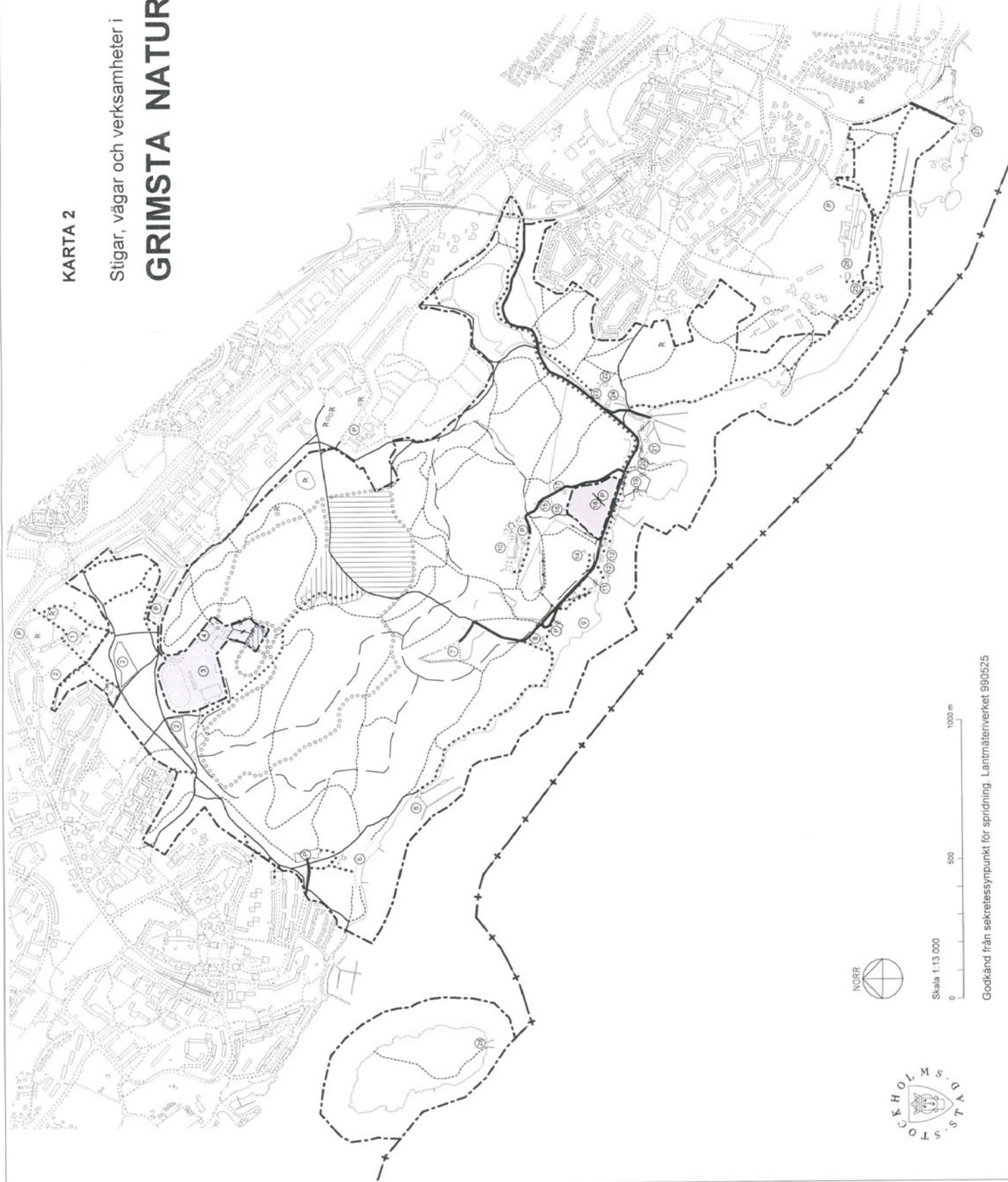
KARTA 2

Stigar, vägar och verksamheter i

GRIMSTA NATURRESERVAT

Teckenförklaring

- naturreservatsgräns
- ej naturreservat
- ▨ hundrastområde
- ▧ ridplats
- bilväg
- gång- och cykelväg
- ... gångväg
- o o o o o o ridstig
- eljusspår
- övriga stigar
- stenmur
- staket
- R formlämnning
- ⊙ parkeringsplats
- ① verksamhet/anläggning (se sidan 20)

Skala 1:13 000

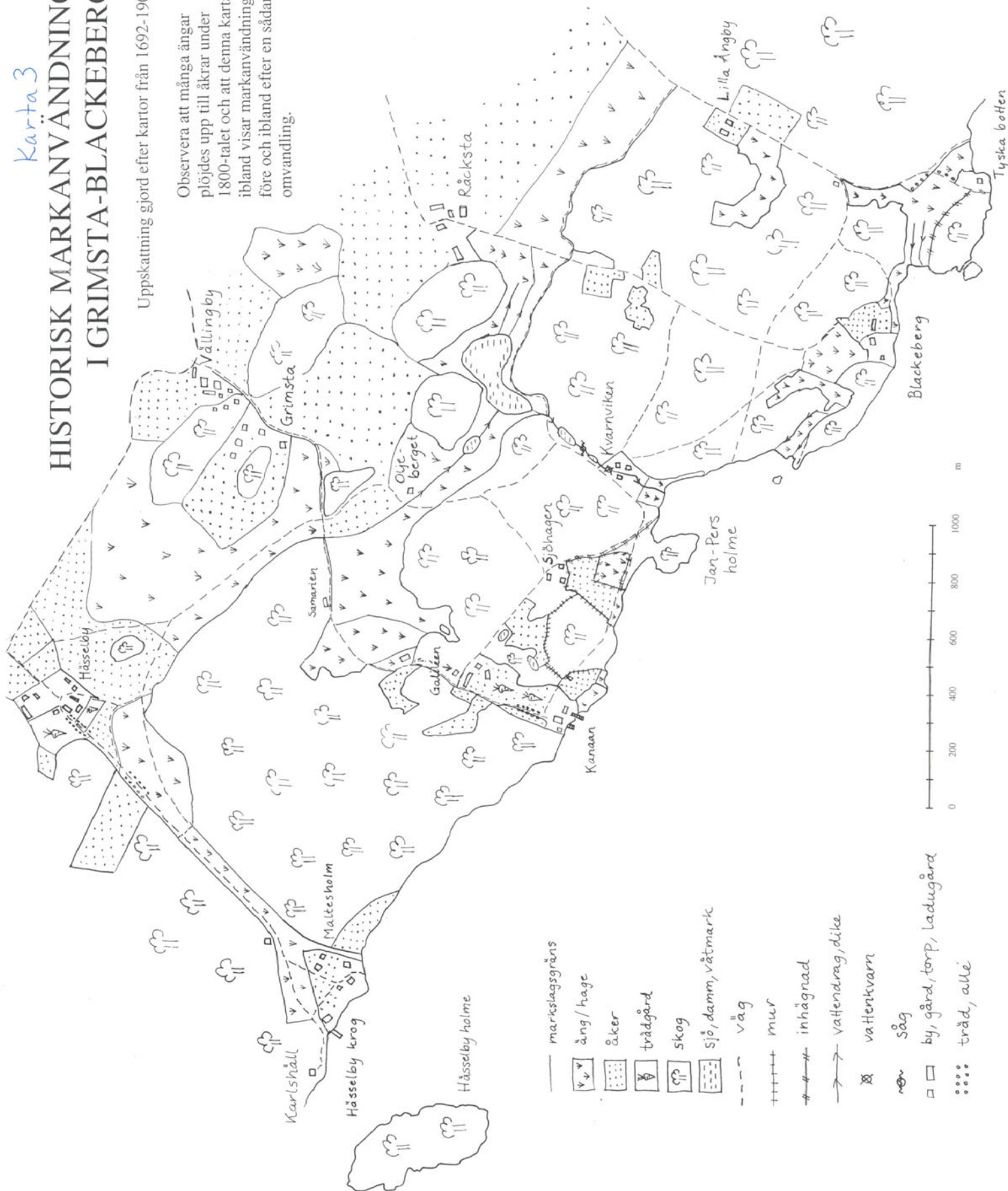

Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäterverket 990525

HISTORISK MARKANVÄNDNING I GRIMSTA-BLACKEBERG

Uppskattnng gjord efter kartor från 1692-1901.

Observera att många ångar
plöjdes upp till åkrar under
1800-talet och att denna karta
ibland visar markanvändning
före och ibland efter en sådan
omvandling.

Grimsta naturreservat

Ortofoto 2000, Biotopkarta 1999 Stockholm stad

- Gräns naturreservat
- Blandskog
- Övrig barrskog
- Övrig lövskog
- Ädellövskog
- Hygge / plantskog
- Hällmark
- Hällmark stallskog
- Sumpskog
- Trädliad myr
- Öppen myr
- Torr gräsmark
- Frisk gräsmark
- Fuktig gräsmark
- Övrig mark med avlägsnad vegetation
- Odlingsmark
- Tät bebyggelse med inslag av vegetation (10-30%)
- Tät bebyggelse utan vegetation (0-10%)
- Gles bebyggelse 30-50% vegetation
- Öppen vattenyta
- med vass etc.
- med flytbladsvegetation

0 190 380 760 1 140 1 520 Meters